KLAAS TAMMES

EEN VERDWAALDE INTELLECTUEEL

HANS GRUIJTERS

(1931-2005), kroegbaas, oprichter van D'66, minister in het kabinet-Den Uyl, eerste burgemeester van Lelystad

2020 Prometheus Amsterdam

© 2020 Klaas Tammes
Omslagontwerp CMRB
Foto omslag Archief familie Gruijters
Foto auteur Sacha de Boer
Lithografie afbeeldingen BFC, Bert van der Horst, Amersfoort
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 4129 5

‘Als de eerste trein naar Lelystad komt,
neem ik de volgende terug naar Amsterdam’[1]

1 Het begin

Op 1 januari 1980 werd Lelystad een zelfstandige gemeente. Het was de afsluiting van een lang proces en tegelijkertijd een nieuw begin. Getooid met de ambtsketen van Lelystad was het aan Hans Gruijters om vanaf dat eerste moment aan die nieuwe gemeente bestuurlijk leiding te geven. Er werd veel van hem verwacht, en als oud-minister met een groot Haags netwerk was hij alleszins zeer welkom.

Contouren van een nieuwe stad. (Nationaal Archief, collectie Anefo, Eric Koch)

Van Eesteren

Voor de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders was het een hele uitdaging: een nieuwe stad bouwen in de nieuwe polder. Toen minister Henk Korthals van Verkeer en Waterstaat in 1963 Will Otto, die nog maar net in dienst was als nieuwe directeur van de Rijksdienst, opdracht gaf Lelystad snel van de grond te tillen, was er niets. Geen stedenbouwkundig plan, geen duidelijkheid over de toekomstige functie van Lelystad en geen budget. Het enige houvast voor Otto was de 'Eerste Nota inzake de Ruimtelijke Ordening' uit 1960 waarin stond dat de overloop uit het noordelijke deel van de Randstad opgevangen moest worden. Daarbij zou Lelystad en het latere Almere (toen nog Zuidweststad genoemd) een rol moeten spelen.

Hoewel er nog geen vastgesteld stedenbouwkundig ontwerp was, werd er wel over nagedacht. Al in 1959 kreeg de bekende stedenbouwkundige prof. Cor van Eesteren opdracht een plan voor Lelystad te maken. Over de schetsen die Van Eesteren produceerde, ontstonden echter grote meningsverschillen. Otto concludeerde in 1964 zelfs dat het plan van Van Eesteren onuitvoerbaar was. In een brief aan de minister somde hij de bezwaren op. Het plan was te veel gericht op de eindfase met 100.000 inwoners. Er was te weinig oog voor een gefaseerde ontwikkeling waarbij elke groeifase een afgeronde, gave en complete eenheid moest opleveren. Otto hield in tegenstelling tot Van Eesteren met een minder snelle groei rekening. Minister Jan van Aartsen koos in 1965 de zijde van de Rijksdienst. Van Eesteren werd bedankt en de Rijksdienst kreeg van hem de opdracht een stedenbouwkundig plan te maken voor de eerste fase van 17.000 inwoners op basis van het ontwerp van Van Eesteren. In 1966 kwam het budget beschikbaar en kon de Rijksdienst met de eerste fase van start gaan. In 1975 moesten er

10.000 tot 15.000 inwoners gehuisvest zijn. De eerste bewoners vestigden zich in september 1967.

Omdat het plan van Van Eesteren de eindstreep niet gehaald had, moest er een nieuw stedenbouwkundig plan voor Lelystad komen. In 1969 verscheen het 'Structuurschema'. Verschillende elementen uit het plan van Van Eesteren waren daarin overeind gebleven. De rechthoekige structuur, de groene zones, de ligging van de industrieterreinen en de langwerpige vorm van het hoofdwinkelcentrum bleven intact. Er waren ook verschillen. De stad was compacter geworden en kende een flexibeler opzet. Was er bij Van Eesteren nog sprake van een beperkt waterfront aan het IJsselmeer, in het 'Structuurschema' was er alleen ruimte voor een attractiepunt. De plek waar later Batavia-stad zou verrijzen.[2]

Groeikern

Als minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening had Gruijters nadrukkelijk bemoeienis met de verdere uitbouw van Lelystad. Toen hij in 1973 in het kabinet-Den Uyl minister werd, was de overloop uit met name de oude wijken van Amsterdam al in volle gang. Op een blinde muur in de Nieuwmarktbuurt stond gekalkt:

> Hoe men het ook wendt of keert, de ervaring leert
> dat B&W van Amsterdam en alle hoge omen
> de bevolking van deze stad liever ziet gaan dan komen.

Veel van deze Amsterdammers kwamen vanuit de te saneren wijken in de hoofdstad terecht op verschillende plekken in Noord-Holland maar ook in Lelystad, dat al in 1958 als een

nieuwe stad op de kaart was verschenen.

Het beleid om de groei van de Randstad op te vangen in kernen op enige afstand van die stedenring, werd vanaf 1960 in verschillende regeringsnota's vastgelegd. Met name in de 'Tweede Nota over de Ruimtelijke Ordening' van 1966 werd Lelystad samen met tien andere groeikernen aangewezen voor de opvang van Randstedelingen die de saneringswijken daar moesten verlaten. De 'Nota Volkshuisvesting' van Gruijters' voorganger Bé Udink in 1972 gaf dit groeikernenbeleid een nieuwe stimulans, maar het was minister Gruijters die ook de financiële verantwoordelijkheid voor dat beleid aanvaardde. Hij zegde rijkssubsidies toe voor het bouwrijp maken van de grond en voor de aanleg van de hoofdinfrastructuur. Ook de verbetering van het openbaar vervoer werd een belangrijk aandachtspunt. Hij zette de spoorlijn naar Lelystad op de kaart.[3] (Het zou overigens nog heel lang duren voordat deze lijn daadwerkelijk gerealiseerd zou worden.) Het is onmiskenbaar dat Gruijters als minister een belangrijke rol gespeeld heeft bij de snelle ontwikkeling van Lelystad. Omdat Almere te laat kwam, moest Lelystad als eerste de overloop uit met name Amsterdam opvangen. Dat gebeurde in die beginjaren met de bouw van zo'n 2000 woningen per jaar.[4] In de 'Oriënteringsnota' van 1973 constateerde minister Gruijters dat de trek van de bevolking uit de stad flink doorzette mede onder invloed van het toenemend autobezit.

In de periode 1966 tot 1983 bevorderde de regering de ontwikkeling van de groeikernen sterk. Er werden extra woningbouwcontingenten toegekend om de doelstellingen te halen. Lelystad profiteerde daarvan. In 1975 bleek dat Lelystad de enige groeikern in Nederland was die zich in overeenstemming met de planning had ontwikkeld. De groeikernen op het

oude land moesten eerst tijdrovende bestemmingsplannen maken en soms de benodigde grond onteigenen. Lelystad had in dat opzicht een betere uitgangspositie. De grond was staatseigendom waardoor de bouw sneller van start kon gaan. Bovendien beschikte de Rijksdienst over een groter budget en was het ambtelijke apparaat van de dienst voldoende opgewassen voor deze grote bouwtaak.[5]

Zo ontstond Lelystad. Een groene stad waarin de stedelijke functies als wonen en werken strikt van elkaar werden gescheiden. Een stad van overwegend eengezinswoningen met een tuin. Naar de mode van die tijd waren dat in het begin vooral huizen met platte daken. Het autoverkeer werd gescheiden van de fietser en de voetganger. De ideale functionele stad werd gerealiseerd.

In de roman die Max Dendermonde schreef ter gelegenheid van een kwarteeuw Lelystad, was het een stad die oorspronkelijk bedacht was in de sobere stijl van tevreden sociaaldemocraten voor tevreden voetgangers en fietsers. Weldra zou blijken dat de mensen met auto's het pleit hadden gewonnen.[6]

In opdracht van de Rijksdienst werd Lelystad gebouwd tot bijna 40.000 inwoners in 1980 toen Hans Gruijters de ambtsketen kreeg omgehangen. De nieuwe burgemeester werd tegelijk voorzitter van de eerste gekozen gemeenteraad. Daarvoor had de macht gelegen bij de landdrost en het Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders.

De landdrost

Will Otto was naast directeur van de Rijksdienst IJsselmeerpolders (RIJP) ook landdrost van het Openbaar Lichaam Zui-

delijke IJsselmeerpolders. Als landdrost bekleedde hij een soort van eenmansbestuur in de polder. De taken en bevoegdheden van de burgemeester, het college van B&W en de gemeenteraad waren in de persoon van de landdrost verenigd. Zo lang er geen gemeenten bestonden, werd de polder bestuurd door het Openbaar Lichaam onder leiding van de landdrost. Er was ook nog geen provincie, dus viel het Openbaar Lichaam direct onder de minister van Binnenlandse Zaken.

Wel bestond er een Commissie van Advies, ook wel Adviesraad genoemd. Aanvankelijk werden de leden door de minister benoemd, maar vanaf 1965 vonden er in de polder verkiezingen plaats. In 1967 werd de volgende stap gezet in de richting van zelfstandige gemeenten. Vanuit de Adviesraad werd nu een Dagelijks Adviescollege gekozen. Was de macht van de landdrost voordien haast onbeperkt, vanaf nu moest hij in bepaalde gevallen dit college om advies vragen. De beslissingsbevoegdheid bleef echter bij de landdrost, zodat er formeel weinig veranderde.

Van de verkiezingen voor de Adviesraad van 1967 werd het grondgebied van Lelystad uitgesloten. De eerste bewoners van Lelystad die in dat jaar arriveerden, mochten nog niet meestemmen. Voor de bewoners van de kleine enclave Lelystad-Haven, waar vanaf het begin van de jaren vijftig mensen woonden die aan de aanleg van de polder werkten, was dat een democratisch verlies. Steeds hadden zij wel mogen stemmen voor de Commissie van Advies voor Zuidelijk Flevoland. Nu werd hun het kiesrecht ontnomen, hetgeen tot enig protest leidde in de lokale pers.

Voor Lelystad benoemde de minister een aparte Commissie van Advies.

In 1969 mochten de Lelystedelingen voor het eerst hun eigen Adviesraad kiezen. Er was een heuse verkiezingscampagne

aan voorafgegaan waarin de progressieve partijen (PvdA, D'66 en PPR) zich sterk maakten voor de toekenning van meer bevoegdheden aan de Adviesraad. Louter adviseren aan de landdrost was ten enenmale onvoldoende in hun ogen. De verkiezingscampagne ging vooral tussen het Progressief Akkoord en de Combinatie van Christelijke Partijen. Het PAK behaalde een ruime overwinning: vier van de zeven zetels werden door hen bezet. De latere wethouder van Lelystad Evert Vermeer was er een van. Omdat de zittingstermijn van de Adviesraad was bepaald op twee jaar, volgden eind 1971 weer verkiezingen. Nu mocht er ook voor het eerst een Dagelijks Adviescollege van drie personen gevormd worden. Opnieuw behaalde het PAK een overwinning met 6 van de inmiddels 13 zetels. In 1976 werd het CDA de grootste partij met 7 van de 21 zetels. Bij de laatste verkiezingen voor de Adviesraad in 1978 kwam de PvdA als winnaar uit de bus: de partij veroverde 10 van de 25 zetels. Het CDA bezette er 7, de VVD kwam op 4. De PPR behield 1 zetel. D'66 kwam op 2 en de CPN ten slotte op 1 zetel.

Vanaf het moment dat de politiek in de Adviesraad haar intrede deed, kreeg de landdrost steeds meer tegenspel. Duurden de vergaderingen bij de benoemde commissie niet langer dan een halfuur, bij de gekozen Adviesraad werd de inbreng van de leden steeds groter en duurden de vergaderingen navenant langer.[7]

Aan de vooravond van de zelfstandige gemeente Lelystad was de PvdA nadrukkelijk de grootste partij. Met dat politieke feit werd Hans Gruijters bij zijn aantreden als burgemeester geconfronteerd.

In deze meer politieke omgeving trad in augustus 1976 de opvolger van Otto aan als landdrost. Met Han Lammers kwam er een doorgewinterde Amsterdamse bestuurder naar de polder. Als wethouder Stadsontwikkeling had hij daar naam ge-

maakt bij de aanleg van de metro en de sanering van oude volkswijken. Nog op advies van Otto werden bij de komst van Lammers de functies van directeur van de Rijksdienst en landdrost van de Zuidelijke IJsselmeerpolders gescheiden. Roel van Duin werd de nieuwe directeur van de Rijksdienst. De essentiële taken voor de ruimtelijke ontwikkeling van Lelystad bleven vast in handen van de Rijksdienst.

Lammers kreeg van het kabinet-Den Uyl – waarin Hans Gruijters minister was – de opdracht mee in het gebied zo snel mogelijk tot normale bestuurlijke verhoudingen te komen. Concreet betekende dit dat Lelystad en Almere op de kortst mogelijke termijn zelfstandige gemeenten moesten worden. De Adviesraad ging zich, daarop vooruitlopend, steeds meer als een volwaardige gemeenteraad gedragen. Lammers nam de adviezen over en beriep zich niet meer op zijn bijzondere bevoegdheden als landdrost.

Een zelfbewuste Adviesraad die als een gemeenteraad wilde functioneren, botste natuurlijk met de Rijksdienst. Men wilde meer dan zich alleen bezighouden met zaken als onderwijs, gezondheidszorg, openbare orde en welzijn. Met name op het vlak van de ruimtelijke ordening, de woningbouw en de stedenbouwkundige ontwikkeling wilde de Adviesraad zeggenschap. Lammers beheerste in die competentiestrijd met de Rijksdienst het politieke spel als geen ander. Daarnaast had hij uitstekende contacten in Den Haag. Het bleef duwen en trekken tot uiteindelijk alle gemeentelijke taken van de Rijksdienst en het Openbaar Lichaam in 1980 werden overgedragen aan de nieuwe zelfstandige gemeente Lelystad. (In 1984 gevolgd door Almere en Zeewolde.)

Ambteloos burger

Hans Gruijters werd na zijn ministerschap ambteloos burger. In december 1977 zat het er voor hem op. Hij stapte graag van het Haagse politieke toneel. 'Ik doe alles vijf jaar en dan zoek ik wat anders,' zei hij in *De Telegraaf* tegen Stan Huygens.[8] Zijn vertrek kwam op een moment dat D'66 als het Redelijk Alternatief onder Jan Terlouw een prachtige verkiezingsoverwinning had behaald. Met 8 zetels was D'66 de vierde partij van Nederland geworden. Spijt had Gruijters niet van zijn eerder luidkeels aangekondigde vertrek. Hij had genoeg van Den Haag, en Den Haag ook wel van hem. 'In Den Haag pruimen ze mij niet meer. Ik wek nu eenmaal weerstanden. Laat ik het maar gewoon zeggen: ze vinden mij weinig aangenaam.'[9] Dat gold overigens niet voor iedereen. Zijn staatssecretarissen Jan Schaefer en Marcel van Dam waardeerden hem zeer. 'Die liepen met hem weg,' herinnerde oud-premier Dries van Agt zich.[10] Ook de meeste andere collega's in het kabinet mochten hem wel. Toch wilde hij niet meer terug, zelfs niet als D'66 weer ministers in het volgende kabinet zou mogen leveren. (Dat gebeurde overigens niet, want na een lange formatie kwam het kabinet-Van Agt/Wiegel tot stand.) Gruijters had genoeg van het politieke bedrijf met zijn dagelijkse kleine partijpolitieke twisten. 'Het mooiste van het ministerschap is dat je het geweest bent.'

Gruijters nam zich voor om nu eindelijk weer aan zijn proefschrift over het kiezersgedrag te gaan werken. In 1954 was hij afgestudeerd als psycholoog aan de Universiteit van Amsterdam. Tegelijkertijd had hij de studie politieke en sociale wetenschappen opgepakt, maar daarmee was hij niet verder gekomen dan zijn kandidaatsexamen. Promoveren was lange tijd een diep gevoelde wens. Sinds 1962 had hij opinies

verzameld van kiezers die van stem veranderd waren. Toch kwam hij er niet echt toe om zijn dissertatie af te ronden. Hij had er niet veel zin meer in. Hij vond het akelig dingen op te schrijven die hij zelf al lang wist.[11]

Het Haagse wereldje keerde hij resoluut de rug toe. Zelfs een uitnodiging van *Het Vrije Volk* om voor 1978 een nieuwjaarswens uit te spreken, wees hij af. 'Ik ben van het ambt af en daarmee van de noodzaak vragen te beantwoorden. Het beste ermee hè, goeiendag!'[12]

Ook in zijn partij liet hij zich weinig meer zien. Eerder had hij al bekend niet zo'n partijman te zijn maar toen op het D'66-congres van 1979 de partij koos voor het vastleggen van beginselen, trok hij zich verder terug. Scherp had hij zich daar als fervent pragmatist nog tegen verzet: 'Beginselen zijn gestolde tradities. In dit volk van letterknechten leidt het vastleggen van beginselen tot beginselstrijd.' Volgens hem had een partij genoeg aan actiebeginselen en moest er verder niet gezeurd worden over grondslagen.[13]

Hans Gruijters werd weer helemaal Amsterdammer. Je kon hem regelmatig tegenkomen in café Hoppe, verdiept in een boek. Hij kritiseerde daar met een glas in de hand graag het Amsterdamse stadsbestuur. De hoofdstad werd nu volgens hem bestuurd door wereldvreemde academici die de stad wilden besturen als een grote tuin of een soort commune. 'Ze hebben ergens op een kamertje ideeën uitgedacht en willen die dan in Amsterdam in de praktijk brengen. Niet rekening houdend met het feit dat een stad werk moet hebben en dat grote problemen om een oplossing schreeuwen. Helaas hebben de rationalisten en realisten van Han Lammers het verloren en hebben de arcadische [naïeve] marxisten het nu voor het zeggen.'[14]

Han Lammers ontmoette Gruijters in deze periode vaak in

de Herenclub van Harry Mulisch. Ze waren al met elkaar bevriend sinds hun journalistentijd. Lammers werkte bij *De Groene Amsterdammer* en Gruijters bij het *Algemeen Handelsblad*.

De Herenclub

De Herenclub, aanvankelijk nog met de aanduiding Deftig Links, werd eind jaren zeventig door Harry Mulisch en Hans van Mierlo opgericht. Het werd een praatclub-op-niveau maar vooral een vriendenclub van journalisten, politici, schrijvers, kunstenaars en componisten. Reinbert de Leeuw, Jeroen Henneman, Cees Nooteboom, Wim Duisenberg, Marcel van Dam maar ook Han Lammers en Hans Gruijters waren leden van het eerste uur. 'We waren een gezelschap van mannen die het goed met elkaar konden vinden. We zopen wat en praatten over onze verschillende vakgebieden. Het ging er vrolijk aan toe,' aldus Henk Hofland. Het gezelschap trof elkaar elke maandagavond in het restaurant De Boerderij (later in Le Garage van Joop Braakhekke) in Amsterdam. Mulisch had met de uitbater van De Boerderij een afspraak gemaakt voor een vaste prijs inclusief de drank.[15]

Omdat Han Lammers veel in Amsterdam vertoefde, schoof hij regelmatig aan bij het diner van de Herenclub. Een enkele keer kwam hij dan op dinsdagochtend te laat voor de vergadering van de Adviesraad en moest hij bekennen dat het de vorige avond tot diep in de nacht erg gezellig was geweest in Amsterdam.[16]

Toen Hans Gruijters burgemeester van Lelystad was, gingen ze vaak samen naar de Herenclub. In de sleutelroman van Max Pam,[17] die overigens zelf maar heel kort lid was van dit illustere gezelschap, figureren beiden: Lammers als Grave en

Gruijters als Grapperhaus. Pam beschreef de aankomst van beide heren uit de polder:

> Grave, landdrost van Flevoland, en Grapperhaus, burgemeester van Flevostad, arriveerden gezamenlijk in één dienstauto. Hoewel ze lid waren van verschillende partijen, waren ze al jaren goed met elkaar bevriend. "Willem," zei Grapperhaus tegen de chauffeur van zijn dienstauto, "zie je die snackbar aan de overkant? Hier heb je een tientje, neem daar maar een lekker patatje van. En kom tegen een uur of twaalf maar eens kijken of wij al naar huis willen."[18]

Burgemeester

Hans Gruijters bracht zijn tijd vooral schrijvend (voor de *Haagse Post*) en lezend door, thuis op de Prinsengracht, waar hij samen met zijn vrouw Jenny en hun zoon Theo woonde. Maar je zag hem ook vaak met een boek in de hand en een buitenlandse krant in de zak van zijn colbert in de verschillende cafés van Amsterdam. Toch moest hij op zoek naar een nieuwe functie. Dat ging hem niet gemakkelijk af. Hij werd genoemd als voorzitter van de nieuwe agglomeratieraad van Eindhoven, als bestuursvoorzitter van de Universiteit van Maastricht, als directeur van TNO en van de Nederlandse Spoorwegen. Een benoeming bleef echter uit.[19]

Even leek hij in het najaar van 1979 kans te maken op de functie van commissaris van de Koningin in Utrecht. De partij had hem gekandideerd: D'66 vond dat ze toe waren aan hun eerste commissariaat. Zelf zag hij het al helemaal voor zich en was hij ervan overtuigd dat hij benoemd zou worden. Tegen

een partijgenoot met wie hij door Utrecht wandelde, merkte hij met grote stelligheid op toen ze langs Paushuize kwamen, dat hij daar binnenkort zijn intrek zou nemen.[20] Minister van Binnenlandse Zaken Hans Wiegel durfde het blijkbaar niet aan. Utrecht bleef in handen van het CDA door de benoeming van Pieter van Dijke. Naar verluidt speelde zeker ook het inmiddels manifeste alcoholisme van Jenny een bepalende rol bij het passeren van Gruijters voor deze post. Ook het feit dat hij bekendstond als een principieel tegenstander van de monarchie zal niet in zijn voordeel hebben gewerkt.

In 1966 weigerde hij als VVD-gemeenteraadslid van Amsterdam het huwelijk van Beatrix en Claus bij te wonen met de woorden: 'Ik heb wel wat beters te doen.'

In een interview met Bibeb in *Vrij Nederland* in 1970 had hij zich zeer laatdunkend over het koningshuis uitgelaten. 'Het is toch een oer burgerlijk stelletje dat daar op Soestdijk woont. Daar op Soestdijk zit toch het kruimelig overblijfsel van wat het symbool van Oranje was.'[21]

Als minister maakte hij, naar aanleiding van de Lockheed-affaire, geen geheim van zijn aversie tegen het Koninklijk Huis. De rol van prins Bernhard daarin bevestigde zijn geringe waardering voor de monarchie.[22]

Jan Terlouw reageerde verbolgen op het passeren van deze D'66-kandidaat. 'Hans Gruijters had commissaris moeten worden,' tekende de pers op uit de mond van de boze partijleider.[23]

Al met al werd het wel een beetje pijnlijk dat een oud-minister maar niet aan de bak kon komen. Joop den Uyl bemoeide zich ermee. Hoewel Lelystad aan de PvdA was toebedeeld omdat die partij daar de grootste was en in die tijd de burgemeestersposten nog door lobbyisten in de Tweede Kamer tussen de partijen werden verdeeld, maakte Den Uyl zich

sterk voor de benoeming van Gruijters.[24] Minister Hans Wiegel, een goede vriend van Gruijters, was daar gevoelig voor en heeft toen tegen hem gezegd: 'Heb je geen zin om burgemeester van Lelystad te worden? Dat hebben we in de aanbieding.' Gruijters antwoordde: 'Dat is misschien wel aardig.'[25]

Wiegel overlegde met de gevormde vertrouwenscommissie over het profiel van de nieuwe burgemeester maar ging daarna zijn eigen gang. De latere wethouder Jo Bosma (D'66) zat in die vertrouwenscommissie. 'We moesten toen iemand op nummer 1 en nummer 2 zetten. Ik prijs nog steeds de hemel dat minister Wiegel toen dacht van: Nou: die mensen die daar op 1 en 2 staan, die lijken me toch niet goed. Ik zal eens even Hans Gruijters bellen.' Wiegel gaf toe dat ook hij wel wat verrast was dat Hans Gruijters het zou worden omdat die anders dan de andere kandidaten pas op een vrij laat moment in beeld kwam.[26]

Van Evert Vermeer (PvdA) kreeg deze procedure niet de schoonheidsprijs – zonder twijfel had Wiegel een kandidaat van de PvdA gepasseerd – en hij heeft daar later nog wel kritiek op geuit, maar hij stelde desondanks dat Gruijters namens de gehele gemeenteraad bijzonder welkom was.[27]

De installatie

Bij zijn afscheid als minister had Gruijters gezegd dat hij over een aantal jaren wel burgemeester van Almere zou willen worden. Daar zou hij zijn ervaring met ruimtelijke ordening helemaal van de grond af in praktijk kunnen brengen. Dat leek hem wel een uitdaging. Het werd Lelystad. Hij accepteerde Lelystad echter vanuit dezelfde gedachte: daar is wat te doen. Bovendien was het niet zo ver van Amsterdam.